

JONG, NIET GEK, WEL STRAF Pleidooi voor een verantwoord jeugdstrafrecht

Geert Decock*

Inleiding

In februari van dit jaar werd het tweejarige kind James Bulger dood aangetroffen bij een winkelcentrum in Liverpool. Het kind was op gewelddadige wijze geslagen en getrapt. Twee jongens van 10 jaar worden beschuldigd van het kidnappen en vermoorden van het jonge kind.

In Brussel werden twee jonge mensen overvallen door een jeugdbende, waarvan de leeftijd schommelt tussen de 12 en de 16 jaar. Een van hen, nauwelijks 13, wordt reeds beticht van 43 strafbare feiten.

In Gent bekennen 7 leerlingen van het tweede jaar secundair onderwijs reeds meer dan één keer met XTC te hebben geëxperimenteerd. De drugs werden aan hen verkocht op de speelplaats van de school door een jongen van nauwelijks 15.

Dit zijn drie kranteberichten, drie vaststellingen zonder meer. Algemeen wordt aangenomen dat de huidige jeugdbeschermingswetgeving niet langer in staat is om op dergelijke feiten een gepast antwoord te formuleren.

Een en ander is, althans zo werd het naar de media vertaald, aanleiding tot de oprichting van een Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake Jeugdbescherming. De Commissie CORNELIS, genoemd naar zijn Voorzitter, wordt opgericht bij K.B. van 9 oktober 1991; op 1 januari 1992 worden de leden bij Ministerieel Besluit aangeduid.¹

Omdat er naar het oordeel van de Minister snel moet gewerkt worden, wordt de Commissie samengesteld uit een zeer klein aantal leden. Naast een adviseur bij het Ministerie van Justitie is de samenstelling beperkt tot 6 magistraten, 3 van de zetel, 3 van de stoel.

Er komt een bijzonder snelle bevalling, want in minder dan 9 maand is het eerste rapport CORNELIS op de markt. Ook al is het de bedoeling van de Commissie de genoteerde basisprincipes te confronteren met de opvattingen van advocatuur en hulpverlening, toch oordeelt Minister WATHELET dat het ontwerp onmiddellijk aan de pers kan worden voorgesteld, om er dan zeer snel recht van te maken.

* Tekst van de openingsrede van de Vlaamse Conferentie der Balie van Gent, uitgesproken t.g.v. de plechtige openingsvergadering van het gerechtelijk jaar 1993-1994.

** Advocaat.

1. Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake Jeugdbescherming, K.B. 9 oktober 1991, *B.S.*, 9 november 1991; M.B. 15 januari 1992, *B.S.*, 28 januari 1992; *Verslag betreffende de stand der werkzaamheden. Eerste opties*, Ministerie van Justitie, België, 3 november 1992.

De meer repressieve elementen van het rapport CORNELIS worden naar voor geschoven als het maatschappelijk antwoord op de zogenaamde stijging van de zware criminaliteit bij minderjarigen.

1. In de eerste plaats wordt geopteerd voor een versnelling van de uithandengeving. Bij zware misdrijven zou een jongere die de leeftijd van 15 jaar heeft bereikt niet langer voor de jeugdrechter verschijnen maar wel voor de correctionele rechtbank.

Het mechanisme van de uithandengeving dat nu al, zij het eerder uitzonderlijk, wordt toegepast op jongeren vanaf de leeftijd van 16 jaar zou dus kunnen worden veralgemeend, daar waar het gaat om zeer zware of herhaalde feiten gepleegd door jongeren boven de 15.

De voorwaarde die de Commissie CORNELIS daaraan heeft verbonden, met name dat 'aanpassingen gebeuren in de samenstelling van de rechtbank waarnaar verwezen wordt en in de straffen die zij kan uitspreken', wordt in de vertaling naar de media gewoon vergeten.

2. Het tweede antwoord dat wordt geformuleerd, is een uitbreiding van de mogelijkheid van de voorlopige hechtenis, meer bepaald voor jongeren vanaf de leeftijd van 14 jaar.

De uitbreiding van de voorlopige hechtenis wordt merkwaardig genoeg ondermeer verantwoord vanuit de terechte kritiek dat voorlopige opsluitingen die door de jeugdrechter worden beslist, niet door dezelfde rechtswaarborgen zijn gedekt als diegene die in het volwassenen-strafrecht aanwezig zijn.

De jongeren dienen te worden ondergebracht in zgn. veiligheidsinrichtingen, die gescheiden zijn van de inrichtingen voor volwassenen.

Dat deze inrichtingen moeten worden opgericht op initiatief van de Minister van Justitie houdt in dat de huidige gemeenschapsinrichtingen van de bijzondere jeugdzorg (Ruisselede, Mol, Beernem) daarvoor zeker niet in aanmerking zullen komen. Het begrip jeugdgevangenis wordt evenwel niet genoemd.

Het rapport CORNELIS zelf herleiden tot zijn repressieve elementen is oneer aan doen aan de Commissie en zijn leden. De Commissie benadrukt immers evenzeer een aantal procedurele waarborgen en opteert voor een veel ruimer sanctiepakket. Bovendien en zeer positief is het feit dat verzaakt wordt aan het zogenaamde beschermingsmodel, en dat gepleit wordt voor een strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de jongere.

Het risico is evenwel dat het ene kwaad, dat van de bescherming, in de praktijk zal vervangen worden door een ander en nog veel groter kwaad, met name dat van de repressie. Bij het formuleren van een maatschappelijk antwoord op jeugddelinquentie moet uitgegaan worden van een duidelijke visie, die rekening houdt met een aantal historische gegevens, met het feit dat jongeren vandaag niet langer kunnen aangezien worden als object van bescherming, maar evenzeer met het feit dat deze jongeren niet kunnen onderworpen worden aan het huidige strafstelsel voor volwassenen. De terechte responsabilisering van de jongeren vereist een specifiek jeugdstrafrecht, waarin prioriteit wordt gegeven aan de gedachte van het herstel, herstel aan het slachtoffer, herstel aan de gemeenschap.

Vooraleer de basisprincipes van een nieuw jeugdstrafrecht van naderbij te bekijken, neem ik, omwille van de historische relevantie, eerst uitdrukkelijk afscheid van het beschermingsmodel.

I. Het einde van de bescherming

Het is genoegzaam bekend. Begin deze eeuw, 1912, de Wet op de kinderbescherming. De min-16-jarige wordt strafrechtelijk onbekwaam. Hij verschijnt voor een aparte kinderrechter, die hem een maatregel – geen straf – kan opleggen. Dit kan voor de feiten die normaal in het Strafwetboek als misdrijf zijn omschreven, maar ook voor bezigheden die tot criminaliteit aanleiding kunnen geven.

Later, in 1965, worden de interventiemogelijkheden nog uitgebreid. De strafrechtelijke onbekwaamheid wordt opgetrokken tot 18 jaar, terwijl er kan geïntervenieerd worden telkens wanneer de minderjarige, tot 21 jaar in die tijd, zijn veiligheid, gezondheid of zedelijkheid in gevaar is.²

Vaak is geargumenteed dat, dank zij de jeugdbescherming, het repressieve strafrecht werd vervangen door een maatregelenrecht waarbij het belang van het kind centraal staat. De genomen maatregel staat niet langer in verhouding tot het gepleegde misdrijf, dat moet ook niet; de maatregel moet er voor zorgen dat de jongere kan opgroeien, overeenkomstig de normen, die door zijn omgeving of door een bepaald deel van zijn omgeving worden bepaald. Meer nog, in veel gevallen wordt zelfs niet gevorderd op basis van het gepleegde misdrijf (art. 36.4 Wet op de jeugdbescherming), maar op basis van de gevaarsituatie (art. 36.2). Daardoor is het zelfs niet nodig dat het misdrijf bewezen wordt verklaard, de schuldvraag dient zelfs niet te worden geanalyseerd. De jongere is in gevaar en de overheid zal optreden.

Niet de ernst van de feiten bepaalt de maatschappelijke reactie, maar wel de persoon van de minderjarige en de criminogene factoren die op zijn gedrag inwerken. Een klein misdrijf kan dan ook, gezien de problematische omgeving van de minderjarige, een langdurige maatregel noodzakelijk maken. Dit is, zoals het heet, in het belang van het kind. Het belang van het kind is het eufemisme voor de principes van de 'défense sociale'.

Het feit dat de minderjarige wordt onttrokken aan het volwassenen-strafrecht heeft daarmee ook als gevolg, dat hij wordt onttrokken aan alle rechtsprincipes van dit volwassenen-strafrecht. De principes van legaliteit en proportionaliteit ontbreken, in procedurele waarborgen is evenmin voorzien. Tot nader order heeft de minderjarige in de fase van de voorlopige maatregelen niet het minste recht op verdediging. De ambtshalve aanwijzing van een advocaat gebeurt slechts met het oog op de verdediging ten gronde. Het is perfect mogelijk dat op het ogenblik dat een advocaat voor het eerst op de hoogte wordt gesteld van de zaak de minderjarige reeds gedurende meerdere maanden in een instelling voor bijzondere jeugdzorg werd geplaatst. Zelfs daar waar een advocaat reeds in zake zou zijn – dit is dan meestal op vraag van meer begoede ouders – en hij een hoger beroep zou overwe-

2. DECOCK, G., 'Jeugd en Gerecht, Bescherming, controle of recht?', in ALLEGAERT en VAN MARCKE (eds.), *Op pas, Jongeren en Beleid*, Acco, 1989, p. 183-192.

gen tegen een voorlopige maatregel van plaatsing, dan is de behandeling van dit beroep niet aan termijnen onderworpen, zodat zijn optreden in de praktijk geenszins doeltreffend is. In het denken vanuit het beschermingsmodel is de bijstand van een advocaat evenwel niet nodig, aangezien alle actoren van de jeugdbescherming, met de jeugdrechter vooraan, enkel en alleen hebben gehandeld in het belang van het kind.

Uit een onderzoek dat Dirk BALLEET aan de V.U.B. heeft verricht³ omtrent de minderjarige en zijn strafrechtelijke positie blijkt o.m. dat de wetgever anno 1965 zich nog bijzonder eensgezind opstelde omtrent het principe van strafrechtelijke onverantwoordelijkheid en zich nauwelijks zorgen maakte over het ontbreken van essentiële rechtswaarborgen voor minderjarigen.

Deze benadering wordt bovendien door de hoogste rechtsinstanties gewoon bevestigd. Dirk BALLEET verwijst o.m. naar een arrest van het Hof van Cassatie van 1986 waarbij het Hof oordeelt dat artikel 6 van het E.V.R.M. niet van toepassing is op procedures betreffende vorderingen op grond van artikel 36, 2° van de Wet van 8 april 1965, omdat deze slechts de gerechtelijke bescherming van minderjarigen op het oog hebben en behandeld worden door hierin gespecialiseerde rechtscolleges.⁴

Ook in het bekende arrest Bouamar⁵, – waarbij de Belgische Staat werd veroordeeld voor het regelmatig opsluiten van een minderjarige in de gevangenis voor een periode van 15 dagen, het omstreden artikel 53 van de Wet op de jeugdbescherming –, oordeelt het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat het verschil in rechtswaarborgen tussen volwassenen die het voorwerp uitmaken van een voorlopige hechtenis en minderjarigen t.a.v. wie voorlopige jeugdbeschermingsmaatregelen worden genomen *niet* discriminerend is en bijgevolg niet in strijd met de gecombineerde artikelen 5, 4° en 14 van het E.V.R.M. ...

Op die manier mag gezegd worden dat het beschermingsrecht is uitgegroeid tot een recht sui generis en als dusdanig ook daardoor steeds meer aan kritiek onderhevig is geworden. Het was dan ook hoog tijd dat ook de overheid het initiatief nam tot grondige verandering. De hele filosofie van de bescherming heeft afgedaan. De overtuiging is gegroeid dat het niet langer uitsluitend de ouderen toekomt te bepalen wat het belang is van de jongeren. Jongeren moeten, bij het verwerven van een plaats in de samenleving, hun eigen rechtspositie kunnen uitbouwen.

Wanneer er hier gesproken wordt over een rechtspositie in het strafrecht, zeg maar de strafrechtelijke verantwoordelijkheid of schuldbequaamheid van jongeren, dan kan dit ook en alleen maar een deelaspect zijn van het toekennen van een algemene rechtspositie van jongeren, waar schuldbequaamheid gelijk loopt met handelingsbequaamheid. Het jeugdstrafrecht moet, met andere woorden, uitgebouwd worden parallel met het jeugdrecht. Of dit de bedoeling is van de overheid is nog zeer de vraag. Toch zijn er aanduidingen, zij het dat ze marginaal blijven.

In het burgerlijk recht is het b.v. mogelijk dat, sinds de Wet op de verlaging van de meerderjarigheid, minderjarigen, die een huwelijk willen afsluiten en daarvoor

3. BALLEET, D., 'De minderjarige en het strafrecht: een poging tot verheldering van zijn strafrechtelijke positie', in ELIAERTS, C. e.a., *Van Jeugdbeschermingsrecht naar Jeugdrecht*, teksbundel van het internationaal congres van 20 december 1990 aan de Rijksuniversiteit Gent, Kluwer, 1990, p. 149-203.

4. Cass., 17 september 1986, *Arr. Cass.*, 1986-87, 76.

5. E.H.R.M., 29 februari 1988, Arrest Bouamar.

niet de noodzakelijke toestemming van de ouders bekomen, zelf een procedure kunnen inleiden voor de jeugdrechtbank tot ontheffing van de leeftijdvereiste.

Naar het oordeel van de Raad van State moeten rechten, die eigen zijn aan de persoon van de minderjarige, ook door de minderjarige zelfstandig kunnen worden uitgeoefend. De Raad stelde in zijn arrest van 19 oktober 1988 uitdrukkelijk dat het recht op maatschappelijke dienstverlening, zoals voorzien in artikel 1 van de Wet op de O.C.M.W.'s ook, 'ten persoonlijke titel, aan de minderjarige toekomt', en dat, 'de handelingsbekwaamheid van de minderjarige moet erkend worden om zelfstandig zijn recht op maatschappelijke dienstverlening uit te oefenen ...'.⁶

In de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand werd het recht van minderjarigen om te participeren aan de uitwerking van de hulpverlening principieel erkend. Zo stelt, in de gecoördineerde tekst van 1990, artikel 9, paragraaf 2, 4°: 'in de gevallen waarin de hulpverlening de persoonlijke vrijheid van de minderjarige raakt, kan de hulpverleningsaanvraag enkel ingewilligd worden en kan een hulpverleningsaanbod enkel uitgevoerd worden met de instemming van de minderjarige wanneer deze de leeftijd van 14 jaar heeft bereikt ...'.

Allicht denken velen ook aan het wetsvoorstel tot wijziging van de echtscheidingswetgeving, dat recent door de Kamercommissie Justitie werd goedgekeurd. Daarin wordt het zogenaamde hoorrecht voorzien. De ontwerp tekst zegt evenwel, in zijn artikel 23, dat de voorzitter van de rechtbank de kinderen KAN horen, *met goedvinden van de partijen*.⁷

Merkwaardig genoeg heeft het Verdrag inzake de rechten van het kind een al veel verdergaande norm uitgevaardigd: artikel 12, dat de vrije meningsuiting garandeert voor elk kind dat in staat is een eigen mening te vormen, zegt in zijn tweede lid: 'Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft ...'.⁸ En het Verdrag is goedgekeurd, zowel in de Vlaamse Raad als in het Belgische Parlement.

Het volstaat in die zin alleen nog te verwijzen naar een uitspraak van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens. De Commissie, die gevorderd was in een zaak waarbij een 12-jarige jongere zich bekloeg onwettelijk te zijn opgenomen in een psychiatrische instelling, ondanks de toestemming van zijn moeder, kwam tot het volgende besluit: 'Étant donné qu'il s'agissait d'un enfant de 12 ans normalement développé, capable de comprendre sa situation et d'exprimer clairement son opinion (...), le consentement de la mère n'était pas déterminant'.⁹ M.a.w.: het recht op gezondheidszorg als vrije keuze van de minderjarige vanaf de leeftijd van 12 jaar.

6. Raad van State, arrest nr. 30.985, 19 oktober 1988.

7. Wetsvoorstel houdende wijziging van de procedures tot echtscheiding, 23 juni 1992, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 19914-1992, 545, 1.

8. Verdrag inzake de rechten van het kind, 20 november 1989, B.S., 13 juli 1991.

9. Europese Commissie voor de Rechten van de Mens, uitspraak geciteerd in VERHELLEN, E., 'Een zich wijzigend kindbeeld en zijn implicaties in het recht en de regelgeving', in ELIAERTS, C. e.a., o.c., p. 1-20.

Omtrent de burgerlijke rechtspositie van de minderjarige is er eigenlijk voldoende gepubliceerd. Het volstaat hier te verwijzen naar meerdere publikaties van confrater Annelies WYLLEMAN omtrent dit onderwerp.¹⁰

Wanneer ik het in deze uiteenzetting verder heb over de schuldbekwaamheid van de minderjarige, dan dient deze steeds gezien te worden als onderdeel van het uitbouwen van een globale rechtspositie voor jongeren. Daarbij dient de balans van credit- en debetzijde perfect in evenwicht te zijn. Het gaat niet op jongeren strafrechtelijk verantwoordelijk te maken, zonder hen een evenwaardige handlingsbekwaamheid toe te kennen. Als deze voorwaarde is vervuld, dan is het zinvol en aangewezen verder na te denken over de invulling van het jeugdstrafrecht.

II. De basisprincipes van een jeugdstrafrecht

De uitbouw van een toekomstig jeugdstrafrecht moet steunen op 5 essentiële pijlers:

- de strafrechtelijke verantwoordelijkheid;
- de absolute voorrang aan bemiddeling en herstel;
- de aanwezigheid van essentiële rechtswaarborgen;
- het behoud van de mogelijkheden van de hulpverlening, alleen voor zover die gevraagd of aanvaard is door de minderjarige;
- de dwanguitoefening als overheidsexclusieve.

A. DE STRAFRECHTELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

Het principe van de rechtszekerheid gebiedt ons om een leeftijdsgrens vast te leggen, ook al wordt dat door meerdere jeugdrechtspecialisten afgewezen.

Volgens mij kan het niet dat de rechter, voor jongeren of kinderen van gelijk welke leeftijd, telkens opnieuw zou dienen na te gaan of zij wel degelijk beschikken over het zogenaamde *oordeel des ondersheids*. Als hij twijfelt, zou hij dan beroep moeten doen op deskundigen, die met uitgebreide testbatterijen het morele oordeel van de kinderen kunnen nagaan. Tenzij hij teruggrijpt naar de door Dirk BALLET in zijn studie voorgestelde methode van het oude Lubische recht, waarbij door de rechter aan een kind beneden de leeftijd van 12 jaar een appel en een geldstuk werd aangeboden. Wanneer het kind koos voor het geldstuk dan werd het strafwaardig beschouwd.

Persoonlijk kies ik voor de benedenleeftijd van 12 jaar. Traditioneel is het een belangrijke scharnierleeftijd, de overgang van de lagere naar de middelbare school, en – in de religieuze traditie – het moment van het Vormsel. Beneden de leeftijd van 12 jaar is de jongere zowel handelings- als strafrechtelijk onbekwaam. Wanneer een minderjarige beneden de leeftijd van 12 jaar een misdrijf pleegt, dan kan hij, in mijn voorstel, niet worden gestraft. Hij kan, voor zoveel als nodig, wel worden doorgewezen naar de zgn. sociale bescherming. Dat betekent nog niet dat

10. BALLET, D. en WYLLEMAN, A., 'Proceswaarborgen voor minderjarigen in procedures die hen aanbelangen', *R.W.*, 1989-90, 793-813; WYLLEMAN, A., 'De Minderjarige en het Burgerlijk Recht; Evaluatie van de huidige burgerlijke rechtspositie en enkele modellen tot wijziging', in ELIAERTS, C. e.a., *o.c.*, p. 23-63.

een gerechtelijke tussenkomst absoluut is uitgesloten, maar er dient overeenkomstig de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, voorrang gegeven te worden aan de mogelijkheden van de vrijwillige hulpverlening.

Bij plus-12-jarigen oordeelt het Openbaar Ministerie over de opportuniteit om al dan niet te vervolgen. Voor zover het oordeelt dat het misdrijf een uiting is van een onderliggende problematische opvoedingssituatie, de zgn. symptoomdelinquentie, kan het evenzeer de jongeren naar de hulpverlening verwijzen. Oordeelt het Openbaar Ministerie daarentegen dat de jongere als strafwaardig kan worden beschouwd en derhalve kan worden gestraft, dan kan het vorderen bij de bevoegde rechtbank. De rechter zal steeds, zoals dat in het commune strafrecht gebeurt, nagaan of de schuld aan de jongere kan worden aangerekend. Het vermoeden van strafrechtelijke verantwoordelijkheid blijft een vermoeden juris tantum. Oordeelt de rechter dat de jongere niet schuldbekwaam is, dan dient hij hem ook vrij te spreken. Het strafpakket waarover de rechter beschikt, wordt verder besproken. Het is nu al duidelijk dat deze straffen anders zullen zijn dan bij volwassenen. In de erkenning van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid ligt immers geenszins besloten dat ook het bestaan van het huidige volwassenen-strafstelsel wordt aanvaard.

De Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake Jeugdbescherming, de Commissie CORNELIS, legt eveneens de grens van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid op 12 jaar. Ook volgens de Commissie zijn aangepaste strafsancities vanaf die leeftijd mogelijk.

Wanneer de Commissie evenwel besluit om een jeugdstrafrecht uit te bouwen met eigen, specifieke vormen van bestraffing, dan moet ze consequent zijn en moet het ook voor alle jongeren gelden, waardoor de noodzakelijkheid vervalt om minderjarigen voortijdig over te hevelen naar het volwassenen-strafrecht. De uithandengeving voorzien in artikel 38 van de Wet op de Jeugdbescherming, was vooral ingegeven vanuit de vaststelling dat bepaalde jongeren beter kunnen worden gestraft dan nog langer voorwerp te zijn van de zgn. bescherming. Wanneer een jeugdstrafrecht wordt uitgebouwd, dan moet dit jeugdstrafrecht voldoen aan de doelstellingen van de betreffende rechtsregel.

De Commissie CORNELIS is dan ook bijzonder inconsequent door enerzijds een jeugdstrafrecht uit te bouwen vanaf de leeftijd van 12 jaar, en anderzijds de mogelijkheid van de uithandengeving te blijven voorzien, en zelfs uit te breiden tot de leeftijd van 15 jaar. Op die wijze creëert men een jeugdstrafrecht voor 12- tot 15-jarigen en, wanneer het ernstige misdrijven betreft, zo heet dat althans, dan wordt de 15-jarige al overgeheveld naar het volwassenen-strafrecht. Nog veel opmerkelijker is de optie van de Commissie om de wetgeving inzake voorlopige hechtenis reeds toe te passen op jongeren vanaf de leeftijd van 14 jaar.

Het is dan ook zeer de vraag waarom de Commissie de bekwaamheid van jongeren heeft gepropageerd, tenzij het enkel en alleen de bedoeling is hen sneller object te maken van de grijpparmen van het volwassenen-strafrecht. Het jeugdstrafrecht daarentegen dient te worden gereserveerd voor alle jongeren tussen de leeftijd van 12 en 18 jaar, met aanwezigheid van de rechtswaARBorgen uit het volwassenen-strafrecht, maar met een op jongeren aangepast strafpakket. Ik kom daarop terug.

B. BEMIDDELING EN HERSTEL

Bij de maatschappelijke reactie op het strafbaar gedrag van jongeren moet prioritair worden uitgegaan van de gedachte van het herstel. De jongere moet worden gemotiveerd tot het herstellen van de schade aan het slachtoffer, voor zoveel als nodig moet ook de schade aan de samenleving worden hersteld door het leveren van een vrijwillige prestatie ten bate van de gemeenschap. Voorafgaandelijk aan een eventuele vordering moet een bemiddeling – één zgn. mediatie – worden georganiseerd, dit is een begeleide communicatie tussen dader en slachtoffer.

Overeenkomstig de Aanbeveling van de Raad van Europa, opgenomen in het Rapport CORNELIS, moeten – door tussenkomst van een derde – de in de zaak betrokken partijen geholpen worden zelf een oplossing voor hun conflict te vinden zonder dat het gebruik van dwang daarbij nodig is. In tegenstelling tot de zgn. strafbemiddeling bij volwassenen, die al door de Raad van State werd gesanctioneerd en door de Nationale Orde terecht is afgewezen, zou de tussenkomst van het parket zich, overeenkomstig het Rapport CORNELIS, moeten beperken tot het verwijzen van de partijen naar een dienst die gespecialiseerd is in dit soort interventies.

Bemiddeling, mediatie met het oog op herstel van de aan het slachtoffer berokkende schade, wordt reeds in meerdere landen toegepast. Daarbij kan de grootste verscheidenheid worden vastgesteld.¹¹

In een aantal gevallen wordt de bemiddeling opgenomen door de politie of het Openbaar Ministerie, in andere landen wordt een zelfstandige overheidsdienst opgericht zoals b.v. in Duitsland de *Gesellschaftliche Gerichte*, in Frankrijk is het de bevoegdheid van het Nationaal Instituut voor Slachtofferhulp, en in de Verenigde Staten zijn er haast evenveel modellen als er staten zijn, zij het dat het daar in de meeste gevallen gaat om private organisaties. Feit is dat de mediatie, de bemiddeling tussen dader en slachtoffer, op zeer veel plaatsen en soms al zeer lang bestaat. Het is onderzoeksmatig aangetoond dat een geslaagde mediatie voordelen biedt voor dader en slachtoffer en evenzeer voor de samenleving. Het slachtoffer is vergoed, in veel gevallen veel sneller dan met een gerechtelijke procedure, de dader kan mogelijk rekenen op reductie of verval van de strafvordering, de drang naar wraak of naar maatschappelijke vergelding vermindert of verdwijnt.

Mediatie is in de eerste plaats gericht op vereffening, op herstel. Voorwaarde voor een mediatie is daarbij evident dat het slachtoffer vrijwillig aan het mediatieproces wenst te participeren. Onderzoek wijst uit dat vele slachtoffers aanvankelijk weigerachtig staan tegenover een eventuele confrontatie met de dader, maar zich toch, na verloop van tijd, en eventueel uit eigen belang, bereid verklaren tot het gesprek.

1. Amerikaans onderzoek uit 1992 meldt dat uit een slachtoffer-enquête blijkt dat 42% van de benadeelden onmiddellijk bereid is aan een mediatie te participeren, en dat, van zij die hebben deelgenomen, een zeer grote meerderheid een grote voldoening te kennen geeft.

11. GEUDENS, H., *Herstelrecht: Een nieuw antwoord op jeugddelinquentie?*, licentiaatsverhandeling in de criminologie, K.U. Leuven, 1992; WALGRAVE, L., 'Herstelrecht: een derde weg in het gerechtelijk antwoord op jeugddelinquentie?', *Panopticon*, 1992, 24-42.

In een Engelse slachtoffer-enquête werd in open vragen aan benadeelden van misdrijven gevraagd hoe op de daders diende te worden gereageerd. Slechts 10% van de slachtoffers wil gevangenisstraf. Meer dan 80% kiest voor het rechtstreeks herstel aan de benadeelde, eventueel wel in combinatie met een dienst aan de gemeenschap.

Andere onderzoeksgegevens gaven reeds eerder aan dat slachtoffers van misdrijven veel minder wraakzuchtig zijn dan vaak wordt gedacht. Vooral voor jeugdige daders wordt begrip getoond. Dit wordt trouwens bevestigd in de praktijk van de Jeugdrechtbank te Mechelen, waar ook geregeld dader en slachtoffer met elkaar worden geconfronteerd.

2. Onderzoek bij daders bevestigt een even grote tevredenheid na het doorlopen van een mediatieprogramma. Verhoudingsgewijs zijn het ook weer vooral jonge daders die tevreden zijn met de herstelbenadering. De bestaande mediatiemodellen zijn nogal verschillend voor wat betreft de vrijwilligheid voor de dader om aan de mediatie deel te nemen. Net zoals van het slachtoffer niet kan verwacht worden dat hij zich te allen tijde met de dader wenst te confronteren, kan – naar mijn oordeel – de dader evenmin verplicht worden de confrontatie met het slachtoffer aan te gaan. Het is het recht van de dader zijn zaak uitsluitend door de rechtbank te laten behandelen.

3. Het resultaat van de mediatie kan er in bestaan dat het slachtoffer geldelijk volledig wordt vergoed; sommige mediatie-overeenkomsten stipuleren een persoonlijke dienstverlening van de dader aan het slachtoffer, andere voorzien dan weer specifieke gedragingen in hoofde van de dader, zoals het afzien van bepaald café-bezoek of het zich nog langer begeven in bepaalde kringen waarin het slachtoffer zich begeeft.

In een bijdrage in *Panopticon* van 1987 registreert STAELENS reeds dat in 75% van de gevallen de bemiddeling tussen dader en slachtoffer leidt tot het afsluiten van een overeenkomst en dat deze overeenkomst slechts in 15% van de gevallen niet wordt nageleefd.¹²

Wanneer de mediatie is geslaagd, dan is het naar mijn oordeel aangewezen, zeker in het geval van first offenders – jongeren die voor het eerst met justitie in aanraking komen – dat het parket de zaak zou seponeren. Daardoor zou de werklast van de rechtbanken gevoelig kunnen worden gereduceerd.

Mislukt de mediatie – b.v. omdat één van de partijen de confrontatie weigert – dan kan het parket nog steeds de dader uitnodigen tot het betalen van de schadevergoeding en daaropvolgend de zaak seponeren.

Ik doe evenwel geen afbreuk aan het opportuniteitsprincipe in hoofde van het Openbaar Ministerie. Wanneer het het misdrijf bewezen acht, kan het te allen tijde vorderen voor de rechtbank. Vanuit de herstelgedachte kan dan desgevallend bij voorrang een supplementaire dienst aan de gemeenschap worden gevorderd.

12. STAELENS, M., 'Mediation: Een alternatieve vorm van conflictbeheersing', *Panopticon*, 1987, 321-334.

C. *PRINCIPES VAN BEHOORLIJKE STRAFRECHTSBEDELING EN PROCEDURELE WAARBORGEN*

In het jeugdstrafrecht dient te worden gehandeld overeenkomstig alle principes van behoorlijke strafrechtsbedeling. Ik verwijs naar de hoger geciteerde beginselen van legaliteit, gelijkheid en proportionaliteit. Daarbij dient de straf niet alleen in verhouding te zijn tot het gepleegde misdrijf, maar moet er ook van uit gegaan worden – dit is het subsidiariteitsbeginsel – dat de minimale straf de optimale is.¹³ De straf moet van bepaalde duur zijn, minstens moet een maximumstraf worden vastgelegd.

Deze principes worden ook onderschreven door de Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake Jeugdbescherming. Zij zijn fundamenteel bij het uitbouwen van een toekomstig jeugdstrafrecht. Even fundamenteel is het recht van verdediging. Het volstaat hierbij te verwijzen naar het wetsontwerp WATHELET¹⁴, dat o.m. de procedurele waarborgen voor de jeugdgerechten wil versterken.

Het ontwerp voorziet o.m. dat de minderjarige een advocaat wordt toegewezen van zodra de zaak voor de jeugdrechtbank is aanhangig gemaakt, zelfs wanneer er slechts voorlopige maatregelen worden gevorderd. Het is het Openbaar Ministerie dat de stafhouder van de balie dient op de hoogte te brengen, en deze zal, eventueel via tussenkomst van het Bureau voor Consultatie en Verdediging, binnen de twee werkdagen een advocaat aanwijzen. Als er hoger beroep wordt aangetekend tegen een voorlopige maatregel, moet dit beroep binnen de drie maand worden behandeld. Gaat het evenwel om een opsluiting in een gesloten inrichting, dan moet, bij hoger beroep, het Hof van Beroep binnen de 15 werkdagen uitspraak doen, op straffe van verval van de maatregel van opsluiting. De advocaat heeft – evident – inzage in het dossier. Dit laatste ontwerp WATHELET dateert van juni 1992. Een eerste versie werd reeds neergeschreven onmiddellijk nadat de Belgische Staat was veroordeeld in de eerder genoemde zaak Bouamar, en dit was in 1988. Vijf jaar later is er nog niets veranderd. Ondertussen heeft men wel in een aantal grote balies aparte jeugdcellen opgericht om, ondanks het in gebreke blijven van de wetgever, de rechten van verdediging te maximaliseren.

In samenwerking met het Openbaar Ministerie en desgevallend ook de jeugdrechter wordt, telkens wanneer een zaak aanhangig wordt gemaakt, de jeugdcel van de balie verwittigd en wordt daar bijna onmiddellijk een advocaat aangesteld. Ook aan de Balie te Gent heeft er op een blauwe maandag nog een dergelijk systeem bestaan, maar om een of andere reden is dat terug in onbruik geraakt.

D. *DE AANVAARDE HULPVERLENING*

In het jeugdstrafrecht dient naast de mogelijkheid van bestraffing de mogelijkheid van hulpverlening te blijven bestaan. Het dwingend opleggen van hulpverlening

13. DUPONT, L., *Beginselen van behoorlijke strafrechtsbedeling, Bijdrage tot het grondslagenonderzoek van het strafrecht*, Kluwer, 1979.

14. Wetsontwerp tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, 18 juni 1992, buitengewone zitting 1991-92, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 532, 1.

3
tegen de wil in van de dader, als laatste angel van de beschermingsfilosofie, is echter geenszins effectief en veeleer contraproductief.

Recent onderzoek inzake heroïneverslaving meldt b.v. dat het gedwongen afkicken niet het minste resultaat oplevert. Het hulpverleningsprogramma heeft slechts kans op slagen als de verslaafde zelf de beslissing heeft genomen de drugs vaarwel te zeggen.¹⁵

Zowel Openbaar Ministerie als rechtbank kunnen overtuigd zijn van de zinvolheid van hulpverlening, de rechter kan naar mijn oordeel slechts een hulpverleningsprogramma uitspreken voor zover dit door de jongere is gevraagd of aanvaard. Het Openbaar Ministerie kan altijd afzien van een vordering en het dossier naar het comité voor bijzondere jeugdzorg verwijzen, met het oog op het organiseren van een vrijwillige hulpverlening.

Ook al hebben de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand een principiële scheiding geformuleerd tussen hulpverlening en gerechtelijk optreden, toch bepaalt artikel 4, 2° van de gecoördineerde tekst dat het comité voor bijzondere jeugdzorg desgevraagd zal meedelen 'of deze bijstand en hulp werden aangevat, nog worden voortgezet of werden voltooid'. Praktisch gezien kan het parket dan ook zijn mogelijk sepot afhankelijk maken van het feit of er een vrijwillige hulpverlening is opgestart of niet. Vordert het Openbaar Ministerie daarentegen onmiddellijk voor de rechtbank, en de rechter acht de schuld bewezen, dan moet ook hij de mogelijkheid hebben om een straf uit te spreken dan wel een hulpverleningsprogramma toe te staan op vraag of met het akkoord van de jongere. In dat geval zou hij dan de straf *uitstellen of opschorten*.

Dit zgn. dubbele spoor, waarbij Openbaar Ministerie en rechtbank de keuze hebben tussen enerzijds bestraffing en anderzijds hulpverlening blijft daarmee bestaan, zij het dat zonder de jongere de wissels niet meer kunnen worden verlegd. Op die manier wordt overigens een duidelijke parallel getrokken met de probatiewetgeving bij volwassenen, hoewel bij volwassenen het spoor van de hulpverlening langsheen lijnen loopt die bijna altijd zijn volgeboekt.

De rol van de advocaat wordt bij dit alles ook belangrijker. Als hij van in het begin van de procedure aan de jongere zal zijn toegevoegd, zal hij samen met hem kunnen nagaan of de mogelijkheid van de hulpverlening wel zinvol is. Zonodig zal hij zijn cliënt motiveren voor een bepaald project, zonder evenwel enige druk op hem te willen uitoefenen. Daarin moet de advocaat immers anders zijn dan de hulpverlener of de magistraat.

E. DWANG ALS OVERHEIDSEXCLUSIEVE

Ook in het jeugdstrafrecht zal een bepaalde vorm van opsluiting, zij het als *ultimum remedium*, moeten worden voorzien. Naar mijn oordeel kan een opsluiting als dwangmaatregel alleen worden uitgevoerd in een inrichting van de overheid. Dwang blijft immers een exclusieve van de overheid. De private (gesubsidieerde) voorzieningen in de bijzondere jeugdzorg kunnen alleen jongeren opnemen die zelf een plaatsing hebben gevraagd of minstens hebben aanvaard. Zij zullen deze

15. Onderzoek in opdracht van het Centrum voor Alcohol en andere drugsverslaving, C.A.T., Limburg, augustus 1993.

jongeren dan ook steeds kunnen taxeren op hun aangegane engagement om het voorgestelde hulpverleningsprogramma af te werken.

Oordeelt de rechtbank dat een plaatsing in een instelling noodzakelijk is, en de jongere kan zich niet akkoord verklaren met de opname in een private inrichting en het aldaar voorgestelde hulpverleningsprogramma, dan kan de overheid hem alleen plaatsen in een – zo nodig gesloten – overheidsinrichting.

Ook in het volwassenen-strafrecht kan de veroordeelde druggebruiker zelf kiezen voor een opname in een ontwenningencentrum. Wenst hij op een dergelijk aanbod niet in te gaan, dan zal hij daar ook niet gedwongen geplaatst worden, maar zal hij, voor zover dit uit veiligheidsoverwegingen noodzakelijk is naar het oordeel van de rechtbank, opgesloten worden in de gevangenis. Ook bij volwassenen moet dwanguitoefening een exclusieve blijven van de overheid. De recente tendensen tot privatisering van het gevangeniswezen zijn ronduit verwerpelijk. In de praktijk van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten is het failliet van de geprivatiseerde gevangenissen overigens al voldoende aangetoond (zie daaromtrent de recente publikaties over de Britse geprivatiseerde gevangenissen te Hull en te Blakenhurst, september 1993; ook in de V.S. werden privé-gevangenissen uit de jaren tachtig ondertussen alweer gesloten).

Ik had het daarnet over gesloten overheidsinrichting, niet over gevangenis of jeugdgevangenis. De functie is evenwel dezelfde. Persoonlijk heb ik ook geen bezwaar tegen de benaming gevangenis. Maar de jeugdgevangenis mag zeker geen kopie zijn van de volwassenengevangenis, noch qua organisatie, noch qua regime. De gesloten overheidsinrichting dient te functioneren met een duidelijk consequente structuur en met aandacht voor educatieve programma's.¹⁶

Tot nader order zou kunnen gekozen worden voor de huidige gemeenschapsinrichtingen. Zij hebben tot op heden ook al de functie van beveiliging. Gezien het toch essentieel gaat om strafuitvoering, zou zelfs kunnen overwogen worden om deze inrichtingen opnieuw te laten ressorteren onder de federale bevoegdheid van Justitie. Kwestie van duidelijkheid.

III. De straffen van het jeugdstrafrecht

Ik heb reeds een paar keer verwezen naar de noodzaak van een aangepast straffenpakket. Enerzijds kan de rechtbank opteren voor een bestraffing, anderzijds kan de jongere op zijn vraag of met zijn akkoord worden verwezen naar een hulpverleningsprogramma. In dat geval wordt de straf, zoals u wil, uitgesteld of opgeschort.

De hulpverlening kan in mijn voorstel niet meer worden opgelegd, maar er moeten toch voldoende mogelijkheden en middelen blijven bestaan om de jongeren maximaal kansen te geven op een hulpverleningsprogramma.

Ik bekijk achtereenvolgens de mogelijke straffen en hulpverleningsprogramma's.

Het is wellicht al opgevallen, ik het het over 'straffen' en b.v. niet over 'sancties'. De definities zijn nauwelijks verschillend, alleen klinkt 'sanctie' minder negatief dan 'straf'. Het woord 'straf' daarentegen is duidelijk. Consequent met het

16. Voor documentatie: Jongerenbegeleiding v.z.w., Beheerstraat 44, 8500 Kortrijk.

bovenstaande is er dus geen keuze. Jongeren verwachten en hebben recht op duidelijkheid. Een straf is dan ook een straf. Zonder meer. Ik merk trouwens dat Jeugdrechter PEETERS uit Mechelen, die in jeugdzaken de alternatieve sancties lanceerde, zijn begrip sanctie ook heeft vervangen door straf. 'Om redenen van duidelijkheid verkijs ik thans het woord straf', schrijft hij in het *Rechtskundig Weekblad*.¹⁷

A. DE STRAFFEN

1. Berisping

De berisping die is voorzien als maatregel van de jeugdbescherming in de Wet van 1965 blijft essentieel waardevol. Vertaald naar het jeugdstrafrecht wordt de jongere door de rechtbank schuldig bevonden maar er wordt geen bijkomende leedtoevoeging noodzakelijk geacht.

De berisping zou net zo goed kunnen worden vervangen door het begrip van de strafopschorting.

2. Gemeenschapsdienst

De Wet op de Jeugdbescherming voorziet reeds in zijn artikel 37, 2°, b de mogelijkheid dat de jeugdrechter een prestatie van opvoedkundige of filantropische aard oplegt. Daar wordt het evenwel nog geformuleerd als bijkomende voorwaarde bij een toezichtsmaatregel, zodanig dat de hulpverlening kan blijven interveniëren. Op die manier ondergaat de jongere én de straf én de hulpverlening.

Naar mijn oordeel mag de gemeenschapsdienst geen element van hulpverlening zijn, maar enkel en alleen een straf. Het is niet omdat de pedagogische waarde van de gemeenschapsdienst algemeen wordt onderkend, dat zij daardoor als hulpverlening dient te worden aangezien. Integendeel, het is betreurenswaardig dat bij tal van andere straffen de educatieve waarde zo ver te zoeken is. Hoewel, wie had het ook weer over educatieve sancties?

De werkstraf moet worden opgelegd in verhouding tot de aard van het misdrijf en de grootte van de schuld. Ze moet ook duidelijk worden onderscheiden van een eventuele prestatie die door de dader zal worden geleverd ter vergoeding van het slachtoffer, omdat dit laatste alleen gaat om het herstel van de aangebrachte schade, en niet gaat om bestraffing.

Nadat de werkprestatie is geleverd, is de straf beëindigd en wordt het dossier afgesloten.

Het is al ten overvloede herhaald, ik verwijs naar een laatste bijdrage in *Panopticon* van september 1993, dat de gemeenschapsdienst geen hulpverlener vraagt.¹⁸ Vele jongeren, maar ook volwassenen, verkiezen de straf boven de hulpverlening. Zij vinden het veel beter gedurende meerdere weekends zelfs zware arbeid te verrichten, dan gedurende drie tot vijf jaar de adem in de nek te moeten voelen van de opzittende en bemoeizuchtige hulpverlener.

17. PEETERS, J., 'Naar een jeugdstrafrecht?', *R.W.*, 1991-92, 1132-1134.

18. DECOCK, G., 'Gemeenschapsdienst: een alternatief?', *Panopticon*, 1993, 406-419.

3. Opsluiting

Zoals gezegd kan de opgelegde en niet aanvaarde plaatsing, noodzakelijk uit veiligheidsoverwegingen, alleen worden uitgevoerd in een inrichting van de overheid. Het is de consequentie van het toekennen van strafwaardigheid dat de opsluiting mogelijk wordt vanaf de leeftijd van 12 jaar, waarbij onmiddellijk moet gezegd worden dat deze opsluiting nu ook gebeurt, maar nu gebeurt ze nog in het belang van het kind.

De berisping, de gemeenschapsdienst en de opsluiting zijn de enige straffen die in het jeugdstrafrecht worden voorzien. Ook vandaag bestaan ze, maar ze worden niet als straffen benoemd. Ze komen ook terug in het rapport van de Nationale Commissie voor de Hervorming van de Wetgeving inzake Jeugdbescherming.

Opmerkelijk is ook dat de Commissie CORNELIS de mogelijkheid voorziet om jongeren een lichte geldboete op te leggen. Het is evenwel duidelijk dat, zolang de schoolplicht duurt tot 18 jaar, minderjarigen geen normaal arbeidsinkomen kunnen verwerven.

Reeds bij volwassenen is de geldboete een vorm van ongelijke behandeling, minstens zolang er geen systeem van dagboetestelsel bestaat. A fortiori zal het opleggen van een geldboete aan minderjarigen leiden tot ongelijke behandeling. Overigens kan niemand uitsluiten dat de geldboete door de ouders zal worden betaald.

B. DE HULPVERLENINGSPROGRAMMA'S

De rechtbank kan een hulpverleningsprogramma toestaan, voor zover hij oordeelt dat de maatregel voor de jongere een beter resultaat kan opleveren, en ook en alleen voor zover de jongere dat heeft gevraagd of zich daar uitdrukkelijk mee heeft akkoord verklaard. De hulpverlening kan worden uitgevoerd binnen de voorzieningen erkend door de Vlaamse Gemeenschap.

Er kan verwezen worden naar de mogelijke maatregelen die de jeugdrechter kan nemen bij problematische opvoedingssituaties, zoals die zijn opgesomd in artikel 23 van de Gecoördineerde Decreten op de bijzondere jeugdbijstand. Deze zijn louter exemplatief, zeker niet limitatief.¹⁹

Het lijkt mij zinvol opnieuw te verwijzen naar de analogie met de probatiewetgeving. Zo kan de hulpverlening b.v. bestaan uit:

1. een maatregel van toezicht, waarbij, wat mij betreft, de opvolging en de rapportage even goed kan worden uitgevoerd door de Sociale Dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de Jeugdrechtbank (overeenkomstig art. 37, 2° van de Wet van 1965), als b.v. door de Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechtstoepassingen, meer bepaald door de mensen van de probatie;

2. meer ingrijpende mogelijkheden van hulpverlening zijn de opname in een dagcentrum of de plaatsing in een erkende private inrichting. Jongeren kunnen ook de keuze maken voor begeleid zelfstandig wonen, of b.v. voor de deelname aan een opvoedend project. Dit laatste kan dan b.v. inhouden dat de jongere bepaalde activiteiten dient te volgen, deelneemt aan een vormingscyclus of een bepaald trainingsprogramma doorloopt over sociale vaardigheden en/of assertiviteit.

19. DECOCK, G., *De decreten inzake Bijzondere Jeugdbijstand, Algemene en artikelsgewijze commentaar*, art. 23.

De rapportage naar de rechtbank gebeurt door de hogergenoemde sociale diensten. Voor zover blijkt dat de jongere het gekozen of aanvaarde hulpverleningsprogramma niet (verder) volgt, kan de rechtbank nagaan of alsnog een straf dient te worden opgelegd. Zo kan een plaatsing in een private inrichting, die totaal onwerkbaar is geworden, b.v. nog altijd leiden tot een opsluiting in een gesloten overheidsinrichting.

IV. De bevoegdheden van parket en rechtspraak

Ook in het jeugdstrafrecht dienen de rollen van parket en rechtbank voldoende duidelijk te worden afgelijnd. Het Openbaar Ministerie is principieel de instantie die instaat voor de vervolging. Er kan derhalve geen bevoegdheid worden toegekend inzake bestraffing.

Overeenkomstig het opportuniteitsprincipe kan steeds worden geseponneerd. Is er schade, dan stuurt de procureur de zaak door naar het op te richten mediatiebureau, waar kan worden bemiddeld tussen dader en slachtoffer. Het Openbaar Ministerie bemiddelt zelf niet, gezien zij niet tegelijkertijd neutrale bemiddelaar en betrokken partij kan zijn.

Evenmin kan door het Openbaar Ministerie met de dader worden onderhandeld met het oog op het leveren van een bepaalde prestatie ten voordele van de gemeenschap. Dit is immers geen bemiddeling, ook geen strafbemiddeling, maar zuivere straftoemeting en derhalve het exclusieve terrein van de rechtbank. Ten overvloede is al verwezen naar het recht van de verdediging, de openbaarheid van de zitting, het eerlijk proces voor een onafhankelijke rechter. Maar blijkbaar is dat nog niet voor iedereen even duidelijk.

Na de mediatie kan de procureur alleen nog seponeren, dan wel vorderen voor de bevoegde rechtbank.

Tot nu toe had ik het steeds over dé rechter of dé rechtbank. Het is immers de vraag of de straftoemeting in het kader van een nieuw uitgebouwd jeugdstrafrecht moet blijven toekomen aan de jeugdrechtbank. De jeugd-strafzaken zouden evengoed kunnen worden toegewezen aan de correctionele rechtbank, eventueel een aparte correctionele kamer. De procedureregels zijn gelijk, alleen de straffen zijn anders.

In tegenstelling tot het solitaire van de alleenzettelende jeugdrechter die, tot op vandaag, helemaal alleen 20 jaar lang bepalend kan zijn voor een opgroeiend leven, zou de correctionele kamer belast met jeugdstrafzaken kunnen zijn samengesteld uit drie rechters. In Engeland is het b.v. zo dat in dergelijke zaken steeds minstens één vrouw dient mee te zetelen²⁰, men zou ook kunnen overwegen om minstens ook een behoorlijk jonge magistraat te laten zetelen.

Moet daarom de jeugdrechtbank verdwijnen? Neen, integendeel. De jeugdrechter is evenzeer bevoegd in burgerlijke zaken. Procedures rond hoede- en bezoekrecht, adopties, toestemmingen huwelijk. Waarom zijn bevoegdheid niet uitbrei-

20. GORLÉ, F. e.a., *Rechtsvergelijking*, E. Story-Scientia, 1985, p. 208.

den naar alle zaken van familiaalrechtelijke aard, inbegrepen de huidige decretale bevoegdheid inzake problematische opvoedingssituaties.

Op die manier komen we weer bij de al zolang gevraagde familierechtbank, waarbij de bestaande versnippering over jeugdrechter, vrederechter en voorzitter van de rechtbank uiteindelijk zou kunnen verdwijnen.²¹ Het uitbouwen van een jeugdstrafrecht zou dan ook het geschikte ogenblik kunnen zijn om de functie van de jeugdrechtbank te oriënteren in de richting van de al zolang gevraagde familierechtbank.

Besluit

Jongeren zijn niet gek. Het is een overjaarse constructie jongeren aan te zien als ontoerekeningsvatbaar, schuldombekwaam.

Soms zijn ze straf, en dan zijn ze ook strafwaardig.

Pleiten voor een jeugdstrafrecht is pleiten voor emancipatie en pleiten voor duidelijkheid. Jongeren moeten verantwoordelijkheid willen nemen en ook verantwoordelijkheid kunnen dragen. Bij het plegen van een misdrijf hebben zij een verantwoordelijkheid zowel ten aanzien van het slachtoffer als ten aanzien van de samenleving.

De maatschappelijke reactie mag geen reactie zijn van repressie of wraak maar moet uitgaan van de gedachte van het herstel. Herstel van de schade aan het slachtoffer, eventueel via bemiddeling tussen dader en slachtoffer, en herstel van de schade aan de samenleving, bij voorrang door het presteren van een bepaalde gemeenschapsdienst.

Laat de hulpverlening, waar ze zinvol werk kan doen, en geef ook jongeren het recht te kiezen voor een zinvolle straf, zonder dat hen nog hulpverlening moet worden opgelegd. Denkend aan The Wall, die ook al is verdwenen: 'We don't need no education, we don't need no false control ...'.

21. Zie daaromtrent het wetsvoorstel CEREXHE, 17 juni 1992, Senaat, 1991-92, 408-1.